

הסיפוק (לא את) האחר

חורים בתרגום וההתענגות האחרת

פז חיט

בסמינר 20- "עוד", בפרק חמש, מותיר אותנו לאקאן עם שאלה- מהו הסיפוק האחר? השאלה היא המהות. היא מתחמת את החיפוש שהדיבור ממשיך. בפרק הזה לאקאן מדבר על מה שמדמיינים בנוגע לידע שמצוי באמתחתו של סוביקט המונח לידע:

"פשוט, כאשר אנו מדמיינים שאריסטו רוצה לומר משהו זה מכניס אותנו לאי שקט בשל מה שסביבו הוא סובב. מה הוא לוכד בחכתו, ברשתו? מה הוא שולה משם? במה הוא מטפל? במה הוא עוסק? במי הוא נלחם? במה הוא תומך? מהי עבודתו? לאן הוא חותר? כמובן, בשורות הראשונות שזה עתה קראתי באזניכם אתם שומעים את המילים, ואתם מניחים שזה מבקש לומר דבר מה, אך מטבע הדברים אתם אינכם יודעים מה." (לאקאן, סמינר 20, עמ' 68-69)

דומה כי מעורב כאן מין מרדף אחר אוביקט a, זה שתמיד מחטיא, חומק. בעבודת תרגום, מנסה המתרגם שלא לפספס דבר. ברצונו ללכוד את הדבר שאליו התכוון המשורר. אבל לפי לאקאן כאשר מתחיל הדיבור- יש הדחקה, יש החטאה. ניתן לראות זאת גם כשלילה. ההתענגות הפאלית מושתתת על הדינאמיקה הזכרית: יש איבר. פרויד הציג את הניגוד יש/אין ביחס לסימבוליזציה של גבר/אישה. אני מבקשת לטעון שהסיפוק האחר הוא בצד של האין. אולם יש לתת את הדעת כאשר לאקאן ממשיך:

"ובכן, ההתענגות, כיצד נביע את מה שלא היה צריך להיות, וזאת ביחס אליה, אם לא על ידי זה - שהרי לו היתה קיימת התענגות אחרת מלבד הפאלית, אז לא היה צריך שתהיה זו." (לאקאן, סמינר 20, עמ' 74)

אף על פי שחיפשנו אחר הסיפוק האחר, שהרי לא יכול היה להתקיים סיפוק אחר אם לא היה דבר מה להיות אחר ממנו. אלו שני צדדים של מטבע אחד. האחד מתקיים תודות לניגודו. ממש כמו אוביקט a

וההחטאה שלו. הסיפוק האחר מכוון אותנו לחפש אחרי מה שלא מצליח להיאמר.

בהמשך לכך, יש להבחין בין- לא לפספס את הדבר לבין לא לפספס שום דבר. האם ניסיון לתרגם מילה מסוימת באופן המדויק ביותר, זה עקר או פורה? המוטיבציה למצוא מהי המילה המדויקת ביותר- זה כדי לא לפספס את כוונתו של המשורר? או כדי לא לפספס אף מילה? השאלה על המקור היא שאלה פאלית. אין מילה שתהיה המקור. לכל היותר תוכל המילה המתורגמת להיות נאמנה למקור. במעבר של דילוג בין שפות, משהו נותר עיוור. הקפיצה מותירה אותנו עם רווח. אני זוכרת טוב זמן באנליזה שלי, בו התקשיתי לדבר כשחשבתי שאני משתמשת במילים שמישהו אחר אמר. הייתי חייבת אז להתוודות בפני האנליטיקאי שלי לגבי זכויות היוצרים של המקור. בתגובה הוא שאל אותי: האם המילים הנן באמת בבעלותו של מישהו? היחס למקור חשוב אמנם, אך עד לנקודה מסוימת. הוא לא כולו. לטובת האפשרות לדבר, ליצור, לנוע, כדאי להניח, לפחות לרגע, את המחויבות למקור. כפי שאומר לאקאן בסמינר 17: "כולנו יודעים שעל מנת להבנות ידע באופן נכון, לנטוש את שאלת המקורות" (התרגום שלי, לאקאן, סמינר 17, עמ' 19). כאשר אני מנסה לתאר דבר מה בדיוק כפי שהיה, כאשר אני נדחפת על ידי ההכרח לומר הכל, כדי שהאנליטיקאי כסוביקט המונח לידע יבין כהלכה ויפתור את זה, אז אני בעצם טובעת בבוץ של המקור. זוהי איננה הדלת אל הסיפוק האחר. זאת התנגדות. בנקודה מסוימת כשהתנסיתי בעבודה בקרטל, והתחלתי לכתוב. משהו צריך היה להיחצות לשם כך. היחס אל הסוביקט המונח לידע נשאר, ואיתו האהבה. אך עתה חיפשתי אחר מקום בו אוכל להשתמש בידע ולשחק איתו. אולי עם ההעברה לאסכולה ניתן לחוש אפקט הכולל שיסוע של האחר הגדול או נפילה (כואבת) של הסוביקט המונח לידע. אולי רק תזוזה קלה ממקומו. ובכל אופן, בתוך כך מגיחה האפשרות להיכנס לעבודה. לכתובה.

"תרבות היא מה שאוחז בנו- היא בקודקודנו כמו כינים. שהרי איננו יודעים מה לעשות בה, מלבד לפלות אותה" (לאקאן, סמינר 20, עמ' 20)

68). מתכוננת כאן תנועה בין היאחזות בידע התרבותי ובאמונה באחר, לבין הדחיפה לפלות (או לפלוט) ידע זה ולכוון אל האין-אל ה"אין אחר של האחר". כיצד אפשר לעשות משהו עם הידע, בתוך הנפער של הממשי? שאלה זו היא אקטואלית להווה התקופתי שלנו, בשעה שהקורונה חושפת את הלא נודע ומשילה את עורו ביעף. בזמן שאני כותבת אני זקוקה להאמין שיש מישהו בקצה. נמען להעברה. אולי זוהי דרך בה ניתן לגייס את הלוגיקה הפאלית לטובת עשייה עם הסיפוק האחר. הנחת הידע, שהיא ההעברה, כמו מחזיקה את הממשי ומתחמת מקום לעבודה. אולי כדי לדעת עשות עם הסיפוק האחר, יש להכיר באחר, להאמין בו, ולא דווקא במטרה לספק אותו.